

Ткаченко Н.В.,

кандидат економічних наук, доцент,
декан фінансово-кредитного факультету
Черкаського інституту банківської справи
Університету банківської справи
Національного банку України (м. Київ)

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розкрито значення фінансової стійкості страхових компаній як основного фактора, з допомогою якого інститут страхування може виконувати свою роль в економіці країни. Показано значущість фінансової стійкості страховиків в умовах глобалізаційних процесів.

The article clarified the value of insurance company's financial stability as the main factor by which the Insurance Institute can fulfill its role in the economy. Emphasis the importance of insurer's financial stability in terms of globalization processes.

Ключові слова: страхові компанії, фінансова стійкість страхових компаній, обов'язкове страхування, страхові інструменти, страховий ринок, глобалізація, іноземний капітал.

У міру формування ринкових відносин і розвитку світової економічної системи розширюються завдання й роль страхування як регулятора відтворювальних процесів на макро- та мікрорівнях. Страхування є важливим інструментом забезпечення безперервності, стабільності розвитку суспільного виробництва й головним засобом захисту бізнесу й добробуту громадян. Страхування позитивно впливає на економіку держави, звільняє бюджет від витрат із відшкодування збитків та є одним із найстабільніших джерел довгострокових інвестицій.

На сьогодні визначальним завданням державної політики в галузі страхування є підвищення його ролі в економіці країни й забезпечення умов для ефективного розвитку, оскільки надійний страховий захист виступає фактором соціальної та економічної безпеки держави. Водночас специфіка функціонування системи страхування обумовлює потребу в актуалізації питань забезпечення фінансової стійкості страхових компаній.

Висвітлення й узагальнення ролі страхування здійснено у працях багатьох учених — М.М. Александрової, К.Г. Воблого, Н.М. Внукової, О.Д. Вовчак, Т.Є. Гварліані, Л.М. Горбач, Н.І. Машиної, Л.І. Рейтмана, С.С. Осадця, В.Г. Садкова, Ю.Н. Троніна та інших. Обґрунтуванню ролі і значення страхування в суспільному відтворенні й фінансовій системі приділено значну увагу, проте ґрунтовних досліджень щодо значення фінансової стійкості страхових компаній у цьому процесі ще недостатньо. До того ж, в умовах прояву кризових явищ у економіці питання фінансової стійкості страхових компаній набувають особливої актуальності, що й зумовило вибір проблематики дослідження.

Метою статті є з'ясування значення фінансової стійкості страхових компаній як основного фактора, з допомогою якого інститут страхування може повноцінно

виконувати свою багатопланову роль у процесі суспільного відтворення та успішно залучати інвестиції на міжнародних ринках капіталу для розширення й модернізації власного бізнесу в умовах глобалізаційних процесів.

Активізація участі України у процесах фінансової глобалізації пов'язана з її переходом на ринкові засади функціонування. В умовах процесу фінансової глобалізації стійкість страхових компаній вважається одним із основних пріоритетів економічної політики держави, оскільки від цього залежать макроекономічна стабільність і економічне зростання у країні. Зростає також значення страхування в економіці країни й міжнародній економіці, що, у свою чергу, пов'язано з розвитком інтеграційних і глобалізаційних процесів.

Саме тому увага науковців і практиків до питань забезпечення фінансової стійкості страхових компаній набуває особливого значення. Крім того, зазначені процеси у фінансовій сфері, як відомо, зумовлюють транскордонне переміщення страхових капіталів, а також збільшення частки капіталу нерезидентів у структурі страхового капіталу багатьох держав світу, зокрема України.

Як у місцевому, так і у глобальному аспектах тенденції розвитку реального сектору економіки та фінансового ринку тісно взаємопов'язані: підвищення рівня фінансового розвитку сприяє економічному прогресу і навпаки — економічне зростання в реальному секторі економіки є підґрунтям для пришвидшеного розвитку фінансових посередників. Тому забезпечення поступального економічного зростання сприяє активізації діяльності страхових компаній. Разом із тим, сучасна світова економічна криза негативно вплинула на фінансовий сектор, насамперед банківську і страхову системи. Ситуація ускладнюється ще й тим, що цей вплив має комплексний характер, адже криза зачепила суміжні й тісно пов'язані зі страхуванням сфери — фондовий, валютний ринки й ринок нерухомості. Саме тому забезпечення фінансово стійкого функціонування страхових компаній набуває нині особливого значення.

У цілому теоретичні і практичні підходи до визначення місця й ролі страхування в економіці зводяться до розгляду цього виду діяльності як стратегічного сектору економіки, оскільки страхування:

- дає можливість істотно знизити навантаження на витратну частину бюджетів різних рівнів, беручи на себе відшкодування збитків, завданих державі, підприємствам, установам і організаціям, а також громадянам унаслідок природних, техногенних та інших катастроф, звільняючи державу від компенсації таких збитків, що, у свою чергу, позитивно впливає на наповнення державного бюджету;

- сприяє соціально-економічній стабільності в суспільстві, виступаючи важливим елементом соціального захисту населення, за рахунок реалізації соціально важливих видів страхування, таких як страхування життя, додаткове пенсійне страхування, страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, медичне страхування тощо;

- активізує розвиток підприємницької діяльності, дає змогу знизити ризик та обсяги втрат в умовах ринкових відносин, гарантуючи підприємцю отримання

відшкодування в разі настання певної події, передбаченої законодавством або/та договором страхування;

— є джерелом внутрішніх довгострокових інвестицій в економіку країни, а отже, одним із чинників зміцнення фінансової системи держави;

— сприяє збільшенню зайнятості населення як на страховому ринку (у розвинених країнах у страхових компаніях зайнято до 1% працездатного населення), так і в галузях своїх клієнтів, оскільки шляхом виплати страхового відшкодування забезпечує, по-перше, безперервне господарювання страхувальника, по-друге, створення додаткових робочих місць у процесі відновлення постраждалих об'єктів.

Оскільки кожен із перелічених вище аспектів, на нашу думку, є важливим для розуміння значення фінансової стійкості страхових компаній в умовах глобалізації, розглянемо кожний окремо.

Страхування дає можливість істотно знизити навантаження на витратну частину бюджетів різних рівнів. Держава в умовах ринкової економіки не може й не повинна виконувати роль одноосібного захисника суб'єктів господарювання від несприятливих подій, що супроводжують економічні процеси. Як відомо, колосальні збитки, викликані різними причинами, важким тягарем лягають на бюджети, обсяги яких завжди обмежені. У пошуках альтернативних способів компенсації можливих втрат від стихійних лих та інших негараздів уряди країн запроваджують механізми обов'язкового страхування. Крім того, досвід країн із розвинутою ринковою економікою свідчить, що механізм обов'язкового страхування широко використовується державою в цілях гарантування соціальної стабільності і прискореного розвитку економіки. При цьому система обов'язкового страхування направлена на забезпечення повного захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб із метою підвищення ефективності захисту економіки і громадян від катастрофічних ризиків із мінімальними затратами бюджетних коштів.

На сьогодні значна кількість проблем системи обов'язкового страхування пов'язана з відсутністю єдиної державної політики в цій сфері. Зокрема, при вирішенні питання про введення конкретного виду обов'язкового страхування різні державні органи керуються, як правило, вузьковідомчими інтересами, не враховуючи пріоритети соціально-економічного розвитку країни, реальний стан національного страхового ринку й фінансові можливості потенційних страхувальників.

Розвиток обов'язкових видів страхування повинен стати рушієм поступу страхового ринку, вдосконалення страхових послуг та якості обслуговування страхувальників. Тому в рамках проведення в Україні заходів із систематизації законодавства потрібно розглянути питання доцільності консолідації окремих законодавчих актів за видами обов'язкового страхування в єдиний нормативно-правовий акт.

Невід'ємним елементом будь-якого ефективного ринкового механізму є медичне страхування. Нині вітчизняна сфера медичного обслуговування ще не має можливостей скористатися перевагами ринкової економіки. Головною проблемою галузі є невідповідність обсягів коштів, які спрямовуються з офіційних джерел на її фінансування, обсягам існуючих потреб. Сучасний рівень фінансування української

медицини є недостатнім і не створює передумов для надання якісної медичної допомоги в необхідних обсягах, особливо соціально незахищеним верствам населення. Сьогодні наша країна витрачає на охорону здоров'я близько 3% ВВП. За часів СРСР цей показник становив 6–6,5% ВВП (нині у США це вже 11–14%, у Німеччині — 10–11%)¹. До того ж, в Україні державне фінансування медицини у 2009 році у розрахунку на одну особу населення становить 90 дол. США, що у 60 разів менше, ніж у Сполучених Штатах, у 30–40 разів менше порівняно з країнами Євросоюзу та у 7–12 разів менше, ніж у найближчих сусідів — Молдови, Білорусі, Росії, Польщі². За оцінками експертів, тіньові кошти у сфері охорони здоров'я України, які використовуються передусім для неофіційної оплати медичних послуг безпосередньо населенням, становлять приблизно 30 млрд грн щороку³.

Наведені факти є свідченням того, що в умовах ринкових відносин лише бюджетного фінансування не досить для нормального функціонування медичної галузі. Водночас світовий досвід переконує: державне забезпечення потреб населення в охороні здоров'я може ефективно доповнюватися системами медичного страхування. Тому одним із реальних позабюджетних джерел фінансування охорони здоров'я в Україні є медичне страхування, яке традиційно поділяється на обов'язкове й добровільне. Перехід вітчизняної медицини на страхові засади викличе зміни в механізмі фінансування галузі, що забезпечить доступність медичних послуг та їх функціональність.

Важлива соціальна роль страхування також проявляється в разі довгострокового страхування життя, яке фактично є одним із основних елементів пенсійного забезпечення, стабілізатором соціально-політичного життя держави, що забезпечує спокій і впевненість громадян у майбутньому. У розвинених країнах світу близько 90% населення мають поліси довгострокового накопичувального страхування. Наприклад, у Німеччині на 82 млн населення в обігу перебувають понад 120 млн полісів накопичувального страхування⁴. З економічної точки зору, страхування життя, особливо його довгострокові види, є стрижнем економіки розвинених держав. Досить зазначити, що в Західній Європі страхування життя становить 50–60% від загального обсягу страхування, у країнах Східної Європи — 40%⁵.

Соціальна роль страхування життя стала особливо помітною у зв'язку з погіршенням демографічної ситуації в розвинених країнах, що значно вплинуло на характеристики їх економічного розвитку й породило нові проблеми, у тому числі

¹ Гришан Ю. Проблемы реформирования медицинской отрасли в Украине // Insurance Top. — 2006. — № 4. — С. 32.

² Рекомендации парламентских слушаний на тему “Пути реформирования здравоохранения и медицинское страхование в Украине” // Insurance Top. — 2009. — № 2. — С. 18.

³ Філонюк О. Система охорони здоров'я в Україні потребує реформ // Страхова справа. — 2008. — № 2. — С. 66.

⁴ Самсоненко В. Как самому обеспечить себе старость // Insurance Top. — 2009. — № 1. — С. 67.

⁵ Третьякова Г. Лайфові компанії на ринку недержавних пенсійних послуг // Фінансовий ринок України. — 2007. — № 7. — С. 20.

для фінансових установ. За зразком провідних країн світу реформа системи пенсійного забезпечення населення в Україні передбачає її тривалу побудову, одним із рівнів якої є накопичувальне страхування життя. Як свідчить зарубіжна практика, залучення страхових компаній до цієї діяльності є цілком виправданим. На жаль, нинішнє фінансове становище більшості українських громадян не дає їм змоги оплачувати додаткове пенсійне страхування. Досвід розвитку страхових ринків показує, що інтерес населення до страхування життя виникає в разі, коли дохід на члена сім'ї становить від 600—700 дол. США⁶. Тому при зростанні доходів українських громадян можна прогнозувати як зростання кількості страхувальників, так і зміну пріоритетів у споживанні страхових послуг — простих і більш складних.

Таким чином, на нашу думку, створенню ефективних систем медичного, соціального й пенсійного забезпечення сприятиме вдосконалення страхових інструментів у системі соціальних гарантій населення України. Це, у свою чергу, забезпечуватиме поліпшення якості життя й добробуту громадян, що підтверджує досвід економічно розвинутих країн. Жодна держава не матиме можливості ефективно діяти в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів, якщо не буде спроможна створити ефективну систему соціального захисту власних громадян, що без належної системи страхування зробити неможливо.

Страхування активізує розвиток підприємницької діяльності, дає змогу зменшити ризик та обсяги втрат в умовах ринку. Зростання числа техногенних надзвичайних ситуацій великою мірою залежить від стану народного господарства й діяльності людей. У силу історичних, соціальних та економічних обставин розвитку української держави за останні роки аварії, катастрофи, пожежі і стихійні лиха справляють все більший негативний вплив на соціально-економічний стан держави. Особливо великих втрат завдають повені. До речі, у Європі вони є стихійним лихом, яке трапляється найчастіше: у наш час на них припадає до 75 % страхових виплат за договорами страхування від стихійних явищ⁷.

Слід наголосити, що відповідно до пп. 5.4.6 п. 5.4 ст. 5 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”⁸ витрати на страхування, які не перевищують 5 % від загальної суми витрат, не підлягають оподаткуванню, і це є стимулом для активізації дій суб'єктів господарювання щодо зниження та/або усунення ризику невизначеності. Водночас зауважимо, що сьогодні попит на страхування в Україні значною мірою обумовлений такими причинами:

— рішення держави. Обсяги надходження страхових платежів в основному залежать від запровадження певного виду обов'язкового страхування;

⁶ Шамсутдинова Л.Х. Жизнь, которая “не проедается”: роль неэкономических факторов в страховании жизни // Страховое дело. — 2006. — № 12. — С. 38.

⁷ Концепція страхового захисту майна від повені: світовий досвід та перспективи // Страхова справа. — 2008. — № 3. — С. 25.

⁸ Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.1994 № 334/94-ВР: [Електр. ресурс]. — <http://www.rada.gov.ua>.

— вимоги банків страхувати предмет застави. Як правило, лише підприємства з іноземним капіталом свідомо укладають договори добровільного страхування, оскільки це звична й поширена практика для західних компаній.

Отже, наявність додаткових механізмів захисту від ризиків, які виникають у процесі підприємницької діяльності, а також фінансових джерел відшкодування можливих збитків призводить до активізації підприємницької діяльності й розширення сфери бізнесу.

Страхування — джерело довгострокових інвестицій. Ця думка є цілком слушною. Зокрема, Т.Є. Гварліані справедливо зазначає, що “необхідність інвестування страховиками тимчасово вільних коштів впливає з природи страхування”⁹. Можна назвати декілька переваг, характерних для страхових компаній як фінансових посередників, що надають їм можливість бути незамінною складовою в ланцюгу процесу економічного розвитку.

По-перше, виходячи зі своєї спеціалізації, страхові компанії здатні здійснювати угоди в таких обсягах, за яких досягається економія за рахунок ефекту масштабу. Іншими словами, за рахунок укладання великої кількості угод, поліпшення організаційної структури й підвищення кваліфікації службовців страхові компанії можуть знизити витрати, що припадають на одну страхову операцію.

По-друге, страхові компанії сприяють економії на трансакційних витратах, тобто витратах на пошук і обробку інформації, які стають все вагомішим компонентом витрат виробництва в сучасній економіці. До речі, капіталовкладення німецьких компаній зі страхування життя сягнули 570 млрд євро, що становить понад 10 % усіх приватних заощаджень¹⁰.

По-третє, страхові компанії є важливим макроекономічним регулятором, одна з функцій якого — трансформація заощаджень суб’єктів господарювання в інвестиції. Наприкінці 2007 року сукупний інвестиційний портфель страхових компаній світу становив 18 трлн дол. США, поступаючись за цим показником лише пенсійним фондам (22 трлн дол.)¹¹.

Спроможність трансформувати заощадження в інвестиції надає страхуванню високого інституційного статусу в системі суспільного відтворення. Ефективне функціонування сучасної економіки, переміщення вільних капіталів у перспективні галузі практично неможливе без наявності діючого інституту страхування. Академік К.Г. Воблій наголошує на інвестиційній складовій страхового бізнесу: “Навряд чи значна частина заощаджень, зроблена за участі страхових товариств, була б накопичена іншим шляхом. Зрозуміло, певна частина премій була б збережена

⁹ Гварліани Т.Е., Балакирева В.Ю. Денежные потоки в страховании. — М.: Финансы и статистика, 2004. — С. 153.

¹⁰ Криклій А.С., Пікус Р.В. Ринок страхування життя в Україні: тенденції та європейський досвід // Економіка та держава. — 2008. — № 5. — С. 14.

¹¹ Бесфамильная Л.В., Таврель В.С. Качественные показатели роста отечественного страхового рынка: основные приоритеты и пути совершенствования // Страховое дело. — 2009. — № 3. — С. 13.

і без страхових товариств. Але, по-перше, ці невеликі заощадження ніколи не могли бути так продуктивно розміщені, як це можливо для страхових товариств з їхніми великими капіталами; по-друге, ці заощадження ніколи не здійснювалися б з такою правильністю й точністю, якби не було страхових товариств”¹².

Дохід від інвестицій у зарубіжних страхових компаніях становить у середньому 20—30 % від загальних статей доходу¹³ (у 2006 році рівень отриманого вітчизняними страховиками інвестиційного доходу перебував у межах 6—14 % річних¹⁴). Це дає підстави розглядати інвестування як необхідну складову страхового бізнесу і зміцнення страхового ринку. Зазначимо також, що високий рівень конкуренції не дає можливості отримувати значний андеррайтерський дохід: рівень збитковості страхових операцій (за ризиковими видами) останні 20 років стабільно перевищує 70—75 %, і це без урахування витрат на ведення справи (у середньому — 27—28 % для компаній, які спеціалізуються на страхуванні відповідальності та майна)¹⁵. Так, один зі світових страховиків ACE GROUP у 2006 році заробив 3,58 млрд дол. США на страхуванні та в 10 разів більше (36,6 млрд дол.) — на інвестиційній діяльності¹⁶. Відповідно осередком одержання прибутку страховика має бути сфера управління активами. Разом із тим, не можна лишити поза увагою проблему впливу фінансової кризи на результати інвестиційної діяльності страхових компаній. Так, у 2008 році інвестиційний дохід лише 6 із 24 потужних перестраховиків світу характеризувався позитивною тенденцією зміни порівняно із 2007 роком. У решти перестраховиків спостерігалася від’ємна зміна цього показника, що коливалася від 94 % до 2 %¹⁷. Загалом на світовому страховому ринку за підсумками 2008 року доходи від операцій зі страхування ризиків залишилися стабільними, тоді як доходи від інвестиційної діяльності значно скоротилися як у ризиковому страхуванні, так і у страхуванні життя¹⁸.

Отже, багатоманітність аспектів діяльності страхових компаній робить їх задіяними у всі сфери народного господарства. Водночас невід’ємною характерною рисою страхування є його висока ризиковість. Тому будь-які зміни в бік погіршення фінансової стійкості страхових компаній матимуть набагато гірші наслідки для економіки порівняно з погіршенням фінансової стійкості підприємств, які належать до нефінансового сектору. У зв’язку з цим необхідною умовою нормального

¹² *Вобльий К.Г.* Основы экономии страхования. — М.: Анкил, 1995. — С. 88.

¹³ *Худял Н.Н.* Формирование единого страхового рынка в СНГ: причины, формы и тенденции // Страховое дело. — 2005. — № 1. — С. 51.

¹⁴ *Оксанич С.* Професійне управління активами // Страхова справа. — 2007. — № 2. — С. 67.

¹⁵ *Самиев П.А.* Структура и эффективность инвестиций российских страховщиков // Финансы. — 2006. — № 3. — С. 45.

¹⁶ *Масленников В.* Стоимость компании нужно максимизировать // Финансовые услуги. — 2007. — № 5. — С. 54.

¹⁷ *Філонюк О.* Обзор глобального рынка перестрахования // Страхова справа. — 2009. — № 2. — С. 42.

¹⁸ *Стайб Д., Бевере Л.* Світовий страховий ринок: підсумки 2008 року // Страхова справа. — 2009. — № 3. — С. 47.

функціонування страхових компаній і виконання ними історично сформованої ролі у процесі суспільного відтворення є забезпечення фінансово стійкого функціонування страховиків. Можна стверджувати, що зміцнення фінансової стійкості страховиків сприятливо впливає й на макроекономічні ринкові відносини загалом.

У даному контексті особливого значення набувають питання допуску іноземного капіталу на вітчизняний страховий ринок. Підтримуємо думку вітчизняних науковців про те, що експансія іноземного капіталу має об'єктивні передумови як внутрішнього, так і зовнішнього характеру¹⁹.

Дискусія у страхових колах з приводу доцільності присутності іноземного капіталу у страховому секторі України точиться доволі давно. З одного боку, іноземний капітал сприяє підвищенню капіталомісткості страхового ринку і зміцненню фінансової стійкості страхових компаній; з другого боку, у процесі інтеграції національного страхового ринку у світовий існують небезпеки й ризики, про усунення яких мають піклуватися держава й національні страховики. Повністю відкритих страхових ринків не існує, кожна країна намагається захистити свій внутрішній страховий ринок, запроваджуючи різного роду обмеження. Хоча є й винятки: наприклад, Угорщина, де із 22-х зареєстрованих у країні страхових компаній лише дві є угорськими за ознакою місця реєстрації засновників і походженням капіталу; частка іноземного капіталу в загальному обсязі страхового національного ринку становить понад 70%²⁰. У Польщі частка участі іноземного капіталу на страховому ринку у 2008 році була ще більшою — 78%²¹.

До речі, Польща може слугувати прикладом позитивного впливу іноземного капіталу на страховий ринок. Допуск іноземного капіталу у країну дав значний ефект, що характеризувався сукупністю таких факторів, як зростання конкуренції (динамічний ріст кількості страховиків), підвищення капіталізації ринку, приватизація й демонополізація, передача ноу-хау, а також поява нових можливостей для національних страховиків. Наслідком залучення іноземних інвестицій у країні стало зростання рівня захищеності страхувальника, з одного боку, та поліпшення і стабілізація фінансового стану страхових компаній, з другого.

Аналізуючи зазначені вище переваги й недоліки “відкриття” вітчизняного страхового ринку, можна погодитися з думкою М.В. Мниха про те, що “недостатня конкурентоспроможність страхового ринку України, фінансова нестійкість страховиків навряд чи дадуть змогу в повному обсязі скористатись перевагами, які несе економічна відкритість”²². Глобалізаційні процеси несуть у собі істотні ризики для

¹⁹ Фінансові монетарні важелі економічного розвитку: У 3-х т. Т. 2 / За ред. чл.-кор. НАН України А.І. Даниленка. — К.: Фенікс, 2008. — С. 288.

²⁰ Андреева О. Сучасні тенденції розвитку страхового бізнесу в умовах глобалізації світової економіки // Фінансовий ринок України. — 2007. — № 1. — С. 31.

²¹ Янгевський М. Тенденції та прогнози розвитку страхового ринку Польщі // Страхова справа. — 2009. — № 1. — С. 39.

²² Мних М.В. Страхування як механізм надання гарантій підприємницької діяльності та соціального захисту населення: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Знання України, 2004. — С. 155.

вітчизняної страхової системи, тому зрозуміло, що за таких умов рівень відкритості національної економіки повинен відповідати рівню розвитку вітчизняної страхової системи. Це, звісно, не означає, що потрібно повністю закрити шляхи доступу іноземних страхових компаній на вітчизняний ринок. Слід погодитися з тим, що “глобалізація — це об’єктивний процес, і іншої альтернативи просто не існує”²³. Разом із тим, необхідно враховувати, що з поглибленням процесів глобалізації і зростанням загальної нестабільності ринків рівень ризиків страхової діяльності зростатиме. Це потребує від органу нагляду за страховою діяльністю якнайшвидшого ухвалення комплексу заходів законодавчого та інституційного характеру щодо запобігання кризі вітчизняної страхової системи внаслідок можливої втрати нею національної приналежності.

Вивчення світового досвіду щодо експансії та розширення присутності страхових компаній з іноземним капіталом дає змогу виділити притаманні їм особливості, а саме: концентрація діяльності, насамперед, на роботі зі страхувальниками — фізичними особами; виявлення значного інтересу до страхування життя; постійне зростання частки страхових активів, які вони контролюють; проникнення іноземного страхового капіталу на національні фінансові ринки, що, зазвичай, позитивно впливає на конкурентоспроможність місцевої страхової системи.

На наш погляд, успішний розвиток глобалізаційних процесів на національному страховому ринку передусім залежатиме від фінансової стійкості вітчизняних страхових компаній і платоспроможності потенційних страхувальників. Оскільки обмеження глобалізації як об’єктивного процесу є нереальними, то єдино правильними діями за цих умов є вироблення нових підходів до регулювання національної страхової системи й формування ефективних моделей управління страховими відносинами в Україні. З огляду на це потрібно визначити параметри й тенденції розвитку сучасного світового простору і страхової системи загалом; сформувати систему інструментів нового регулювання, які б дали змогу оперативно впливати на ймовірні істотні зміни у страховій діяльності; запровадити принципи оподаткування, які діють у країнах ЄС.

Щоб не втратити конкурентних переваг, вітчизняні страхові компанії мають постійно вдосконалювати свої операції та послуги, нарощувати рівень капіталізації страхової системи й консолідації вітчизняного страхового бізнесу, упроваджувати прогресивні технології управління задля підвищення ефективності своєї діяльності. Стратегічною метою страхування на сучасному етапі має стати забезпечення системної фінансової стійкості і створення сприятливих умов для розвитку ринку страхових послуг у контексті інтеграційних і глобалізаційних процесів.

У сучасних умовах трансформації національної економіки України та її інтеграції у європейську і світову економіку значення фінансової стійкості страхових компаній для стабільного й ефективного розвитку як страхової, так і фінансової

²³ *Єрохін С.А.* Фінансово-економічний механізм глобалізації // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — № 9. — С. 157.

систем держави дедалі зростає. Адже лише за умов фінансово стійкого функціонування страхових компаній досягаються:

— забезпечення підприємств, установ і організацій від наслідків реалізації різноманітних ризиків шляхом створення передумов для забезпечення стабільності й безперервного функціонування суб'єктів господарювання, що сприятиме зниженню ступеня невизначеності під час здійснення господарської діяльності;

— соціальна спрямованість страхового захисту, що проявляється в захисті майнових інтересів страхувальника або застрахованої особи, пов'язаних з їх життям, здоров'ям, працездатністю й додатковим пенсійним забезпеченням;

— субститутивність через запровадження механізмів обов'язкового страхування з питань, які зачіпають загальнодержавні інтереси, що сприятиме забезпеченню стабільності економічного середовища;

— інвестиційна орієнтованість, зумовлена інституційною спрямованістю страхового фонду, який слугує одним із основних джерел інвестиційних ресурсів у масштабах економіки;

— мобілізація вітчизняними страховиками бажаного обсягу інвестицій на міжнародних ринках капіталу, що сприятиме інтенсивній і необоротній інтеграції України у світовий економічний простір;

— інноваційність страхових послуг шляхом запровадження у практичну діяльність суб'єктів господарювання досягнень технічного прогресу й нових технологій, які, своєю чергою, зумовлюють появу нових ризиків і невизначеностей, що потребуватиме модернізації існуючих страхових продуктів;

— зайнятість працездатного населення як у страховій, так і в суміжних галузях економіки;

— динамічність розвитку страхової системи, особливо в умовах посилення конкуренції, зростання на внутрішньому ринку кількості компаній з іноземним капіталом та іноземних брокерів і збільшення проявів міжнародної злочинності тощо;

— інтеграційна рівновага, оскільки в умовах нестабільності страхові компанії можуть бути потенційними джерелами ризику й порушення рівноваги на фінансовому ринку, що насамперед зумовлюється інтеграцією страхового й банківського бізнесу;

— сприятливі умови для запровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу, передових технологій і розширення інноваційного ринку шляхом зниження підприємницьких ризиків.